

ETİK VE AHLAKİ ÇERÇEVEDE HAREKET

(Dürüstlük, emniyet ve hakkaniyet)

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

“Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adalete uygun tarzda hüküm vermenizi emreder. Allah bununla, size ne de güzel öğüt veriyor! Şüphe yok ki Allah semî ve basîrdir (sözlerinizi de hükümlerinizi de hakkıyla işitir, bütün yaptıklarınızı hakkıyla görür). (Nisâ, 4/58)

Muhterem Müslümanlar! Hutbemiz, **etik ve ahlaki çerçevede hareket** etmenin temel prensiplerinden olan; **dürüstlük, emniyet ve hakkaniyet** hakkında olacaktır.

Etik; ahlaki değerlerin ve kuralların ne anlama geldiğini, hangi gerekçelere dayandığını ve bir davranışın neden doğru ya da yanlış sayılması gerektiğini sorgulayan, sosyal bilim dalıdır.

Ahlak; İnsanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan mânevî nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya konan, iradeli davranışlar bütünüdür. **Ahlak** daha çok yaşanan kurallara, **etik ise** bu kurallar üzerinde düşünmeye işaret eder.

Etik ve ahlaki ilkelere riayet, kâmil insan olmanın ana direği ve Müslümanlığı hakkıyla temsil etmenin gereğidir. İslam’a göre; **meşru hedeflere giden yollar meşru olmak zorundadır.** Bu yaklaşım, Kur’an’da açıkça ve sıkça vurgulanan doğruluk, dürüstlük, adalet, emanete riayet, kamu düzenine zarar vermeme ve iyilikte süreklilik gibi ilkelere dayanır.

Doğruluk, adalet, emanet ve sorumluluk gibi kavramlar, Kur'an ayetlerinde kişisel bir fazilet olmanın ötesinde, toplumsal düzenin ve barışın yapı taşı olarak yer alınır. **“Ey iman edenler! Allah’tan sakının ve doğrularla beraber olun.”** Ayeti, ahlaki istikametini sadece bireysel çaba ile korunamayacağını, aynı zamanda bir topluluk bilinciyle güçlenebileceğini ifade eder. *(Tevbe, 9/119)*

Adaletin ilkeli bir tutumla hayata geçirilmesine dair Kur'an'daki en güçlü vurgulardan biri şu ayettir: **“Ey iman edenler! Haktan yana olup var gücünüzle ve bütün işlerinizde adaleti gerçekleştirin...”**. *(Nisâ, 4/135)* Ayetin özellikle dikkat çeken yönü, **"kavvamine"** ifadesiyle, adaletin **“ayakta tutulması”** emridir. Bu ise pasif bir tutuma değil, aktif bir savunmaya işaret eder. Adalet bu bağlamda inanılması gereken soyut bir değer olmanın ötesinde, yaşanır ve yaşatılır bir ilkedir.

Ayrıca ayet-i kerime, Kur'an'ın ahlaka yaklaşımındaki evrensel ve tavizsiz duruşunu da ortaya koyar. Burada ahlaki davranış yalnızca kişisel bir fazilet olarak sunulmaz, aynı zamanda imanla bağlantılı bir sorumluluk olarak ele alınır.

Kur'an'da doğruluk, adalet ve emanet gibi ilkelerin yanında sabır, merhamet, affedicilik, tevazu, iffet, kanaatkârlık, vefa, istişareye açıklık, ölçü ve denge gibi pek çok ahlaki değere de vurgu yapılır. Bunlar bireyin iç dünyasında olgunlaşan faziletler olmakla kalmaz, toplumsal hayatta huzurun, güvenin ve sürdürülebilir adaletin teminatı olarak görülür.

Peygamber Efendimizin'in (s.a.s) hayatı ahlakın en güzel örnekleriyle doludur.

Akla gelebilecek hadislerden biri şudur: “Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk insanı iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi doğru söyleye söyleye, sonunda Allah katında **“sıddîk”** (doğruluğu kişiliğinin bir parçası haline getirmiş) yazılır.” (*Buhârî, Edeb 69*) Bu hadis, doğruluğun geçici bir fazilet olmayıp kişiliğin temel direğini oluşturduğunu gösterir.

Güzel ahlakın mü'minin temel bir vasfı olduğuna dair çok sayıda hadis vardır.

Resûlullah (sas), **“Sizin en hayırlınız, ahlâkı en güzel olanınızdır.”** Buyurarak, ahlakın müminin değerinin ve üstünlüğünün temel ölçüsü olduğunu vurgular. (*Müslim, Birr, 59*)

Ebû Zer, Efendimiz'in (s.a.s) kendisine şöyle buyurduğunu nakleder: **“Nerede olursan ol, Allah'a karşı sorumluluğunun bilincinde ol! Kötülüğün peşinden hemen iyi bir şey yap ki onu yok etsin. İnsanlara da, güzel ahlâka yaraşır biçimde davran!”** (*Tirmizî, Birr, 55*) Bu hadis, iyi bir Müslüman olmanın sadece ibadet hayatıyla sınırlı olmadığını; insanın Allah ile ilişkisi kadar toplum içindeki **tavır ve davranışlarında da** tezahür etmesi gerektiğini hatırlatır.

Efendimiz bir gün sahabileriyle birlikteyken:

«أَنْصُرُ أَهْلَكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا» **“Kardeşin zalim de olsa, mazlum da olsa ona yardım et”** buyurur. Sahabeden biri “Ya Rasulallah! Mazluma yardım ederiz de zalime nasıl yardım edeceğiz?” diye sorunca, Efendimiz (s.a.s): **“Onu zulmünden alıkoyarsın. İşte bu onun yardımına koşturmadır,”** demiştir. (*Buhârî, Mezâlim 4*) Anlaşılacağı üzere hadis, adaletin yalnızca mağdurdan yana tavır almakla sınırlı olmadığını, **aynı zamanda zulmeden kimseyi haksızlıktan vazgeçirme yükümlülüğünü de** içerdiğini ortaya koyar.

Diğer taraftan, ayet ve hadislerde yalan, dedikodu, gıybet, iftira, kibir, israf, rüşvet, haksız kazanç, aldatma, dedikodu ve zulüm gibi sosyal yapıyı tahrip eden fiiller açıkça yasaklanmıştır.

Bu bağlamda Allah Resûlü'nün (sas) şu hadislerini zikredebiliriz: **“Siz bana altı şeyi yapma sözü verin; ben de sizin cennete girmenize kefil olayım:**

- 1- Konuştuğunuzda yalan söylemeyin.
- 2- Söz verdiğinizde onu yerine getirin.
- 3- Size bir şey emanet edildiğinde, emanete hıyanet etmeyin.
- 4- Gözlerinizi (haramlara) kapayın.
- 5- İffetinizi muhafaza edin! (Zinadan uzak durun).
- 6- Ellerinize ve dillerinize hâkim olun (onları harama bulaşmaktan koruyun).” (*Ahmed bin Hanbel, Müsned, 5/323*)

Bu hadis, İslam ahlâkının inananlardan, olumsuz davranışlara karşı tetikte durmalarını, otokontrol yapmalarını istemektedir.

Bir başka hadiste: كَفَى بِالْمَرْءِ كَذِبًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ **“Kişiye günah olarak her duyduğunu söylemesi yeter.”** Denmektedir. (*Ebû Dâvûd, Edeb, 80; Müslim, Mukaddime 5*)

Bunlara ek olarak “... وَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا” **“Aldatan bizden değildir...”** (*Müslim, Îmân, 164*) bir başka rivayette, **“Aldatan benden değildir”** (*Müslim, Îman, 189*) - Aldatma, Resûlullah'ın ümmetine yakışan bir duruş değildir. - hadisini zikredebiliriz.

Özetle, ayetlerde ve hadislerde vurgulanan ahlaki ilkeler, İslam'ın ahlak merkezli bir hayat tasavvuru sunduğunu açıkça ortaya koyar. Resûlullah'ın (s.a.s) beyanları, ahlakî dinin tamamlayıcı değil, asıl unsuru olarak görür.

Ahlaki eğitimde sadece teorik bilgileri değil, **yaşayarak ve yaşatarak öğrenme elzendir**. “Nasihatlerin en etkilisi hal ile olanıdır” ve “hal ile halledilmedik mesele yoktur”. “İslâm dünyasının eksigi, ilim değil, teknoloji değil, zenginlik değil, **mümince görüntüdür**. Bu noktada model şahsiyetler, güven veren kurumlar ve kolektif bilinç çok önemlidir.

Hasılı, her birimiz Rabb’imiz, Efendimiz ve dinimiz hatırına bize bakanlara **“Yalan yok çehresinde.”** Dedirtmeliyiz. *(Sohbet-i Canan, Mü’mince Görüntü ve Hal Dili)*

Ne mutlu; kendi itibar ve şereflerini korudukları kadar, başkalarının hak ve hukukunu koruyanlara!

Müjdeler olsun; her halükârda **etik ve ahlaki çerçevede hareket edenlere!**